

Yaşlılık Döneminde Yaşlı Cinselliğine Yönelik Tutumlar ile İlişkili Faktörlerin İncelenmesi: Kesitsel Bir Çalışma

An Investigation of Factors Related to Attitudes Towards Elderly Sexuality in Older Adulthood: A Cross-Sectional Study

¹Banu ÇENGELCİ ÖZEKES^a, ²Melisa EBEOĞLU DUMAN^b, ³Rukiye KIZILTEPE^c

^aEge Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Türkiye

^bUfuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

^cPamukkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Denizli, Türkiye

ÖZET Amaç: Mevcut araştırmanın amacı, yaşlı erişkinlik döneminde yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarla ilişkili faktörleri saptamaktır. **Gereç ve Yöntemler:** Çalışmanın örneklemini İzmir ve Ankara’da yaşayan ve yaşları 60-86 arasında değişen 127 yaşlı erişkin oluşturmaktadır. Katılımcıların %61,4’ü (n=78) kadındır. Katılımcılara; “Yaşlı Bireyler için Cinsel Tutum Ölçeği”, “Kısa Form-12 Sağlık Ölçeği”, “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği”, “Cinsel Mitler Ölçeği” ve kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yaşlı erişkinlerin yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarını yordayan değişkenleri saptamak amacıyla 4 aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. **Bulgular:** Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda, yaşlı cinselliğine yönelik tutum ile yaş ve cinsel mitler arasında olumsuz yönde istatistiksel olarak anlamlı; yaşlı cinselliğine yönelik tutum ile genel sağlık ve psikolojik iyi oluş arasında olumlu yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hiyerarşik regresyon analizi sonucunda ise ilk aşamada cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerinin, ikinci aşamada genel sağlık, üçüncü aşamada psikolojik iyi oluş ve son aşamada cinsel mitler değişkenlerinin yaşlı erişkinlerde cinselliğe yönelik tutumları yordadığı saptanmıştır. Regresyon analizinde açıklanan toplam varyans %34 olarak bulunmuştur. **Sonuç:** Bu çalışmadan elde edilen bulgular demografik özelliklerin yanı sıra genel sağlık, psikolojik iyi oluş ve cinsel mitlerin yaşlılara yönelik tutumlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın, yaşlı erişkinlerde cinsel refahı artırmak ve yaşlı bireylerle çalışan halk sağlığı profesyonelleri için gelecekteki müdahaleleri geliştirmek açısından yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

ABSTRACT Objective: The current study aimed to determine the factors associated with attitudes towards elderly sexuality in older adulthood. **Material and Methods:** The sample consisted of 127 older adults aged between 60 and 86 living in İzmir and Ankara. In total, 61.4% (n=78) of the participants were women. “Sexual Attitude Scale for Elderly People”, “Short Form-12 Health Survey”, “Psychological Well-Being Scale”, “Sexual Myths Scale” and demographic information form were applied to the participants. Correlation analysis was performed to examine the relationships among the variables. In addition, a four-step hierarchical regression analysis was conducted to determine the variables predicting attitudes towards elderly sexuality. **Results:** While there was a statistically significant negative relationship between attitudes towards the elderly sexuality and age and sexual myths, a statistically significant positive relationship was found between attitudes towards the elderly sexuality and general health and psychological well-being. Moreover, it was determined that gender, age, and education level in the first step, general health in the second step, psychological well-being in the third step, and sexual myths in the last step predicted attitudes towards elderly sexuality. The total variance explained was found to be 34%. **Conclusion:** This study showed that some demographic characteristics, general health, psychological well-being, and sexual myths were associated with attitudes towards elderly sexuality. Therefore, it can be a guide in terms of increasing sexual well-being in older adults and developing interventions for public health professionals working with older individuals.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı; cinsellik; tutum; kesitsel çalışmalar

Keywords: Aged; sexuality; attitude; cross-sectional studies

Yaşlılık dönemi, yaşam döngüsündeki gelişim ve değişimle devam eden sürecin doğal bir aşamasıdır. İlerleyen yaş ile yaşanan bazı fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimler bireylerin eş ilişkileri ve

cinselliğini etkilemektedir.¹ Cinsellik, yaşlı erişkinlerin yaşamında önemli bir boyut olup her insan için bir “insan hakkı”dır.² Yaşlılık ve cinsellik konusunda farkındalığın artmasına rağmen toplumumuzda sos-

Correspondence: Banu ÇENGELCİ ÖZEKES
Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Türkiye
E-mail: banu.cengelci.ozekes@ege.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 07 Mar 2022 **Received in revised form:** 06 Jun 2022 **Accepted:** 01 Jul 2022 **Available online:** 06 Jul 2022

2536-4391 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

yokültürel özellikler gereği cinsellik tabu olarak görülmeyle devam etmektedir. Bu tabulardan bir tanesi de her yaş için normal kabul edilen cinsel yaşamın, yaşlılıkta normal olarak görülmemesi veya yok sayılması eğilimidir.³ Ancak bilinenin aksine, cinsellik yaşam boyu devam etmekte ve hem kadınlar hem de erkekler cinselliğe yönelik ilgilerini 80'li yaşlara kadar devam ettirmektedir.⁴ Öte yandan cinsellik, ileri yaşlarda çocuk doğurma veya aile kurma amacı olmaksızın birlikte bir şeyler paylaşma, farklı şeyler keşfetme ve rahatlama şeklinde de yaşanabilmektedir.⁵ Benzer olarak yaşlı bireyler için birbirine dokunmanın ve birbirini sevmenin bu dönemde daha önemli olduğu sıklıkla belirtilmektedir.⁶ Bununla beraber, cinselliğin ifade edilmesi de yaşla birlikte değişmektedir. Yaşlılık döneminde cinsel etkinlik bir tutku olmaktan ziyade bir yakınlık anlamını içermektedir.³ Alanyazında ileri yaşlarda cinsel aktivitenin içeriğinde değişme veya sıklığında azalma olmasına rağmen yaşlı bireylerin kendilerini hâlâ cinsel açıdan aktif olarak tanımladıkları vurgulanmaktadır.^{7,8}

Yaşlı bireyler; sevgi ve cinsellik ihtiyacının yaşla azalmadığını, diğer insanların bu konuda yaş ayrımcılığı yaptıklarını öne sürmektedirler.⁹ Yaşlı erişkinlerin yaşlı cinselliğine yönelik tutumları incelendiğinde, genel olarak genç erişkinlere kıyasla daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir.¹⁰ 30-70 yaş arası 4 kuşağın çalışıldığı başka bir çalışmada da geç doğumlu kuşağın yaşlı cinselliğine yönelik, erken doğumlu kuşakta olanlardan daha fazla olumlu tutuma sahip olduğu bulunmuştur.¹¹ Ancak yaşlı cinselliği ile ilgili yapılan tutum araştırmalarının sıklıkla sağlık personelleri veya sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrenciler ile yürütüldüğü görülmektedir.¹² Yapılan bir çalışmada, huzurevinde yaşayan yaşlıların cinselliğine yönelik en izin verici tutumun doktorlarda, daha sonra hemşirelerde ve en son bakım asistanlarında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹³ Ayrıca ilgili çalışmada, tıp öğrencilerinin tutumlarının hemşirelik öğrencilerinden daha izin verici olduğu da bulunmuştur. Ülkemizde yapılan bir çalışmada ise doktorların yaşlılıkta cinsellik konusunda bilgi ve tutumları incelenmiş ve erkek doktorların yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarının kadın doktorlara kıyasla daha izin verici olduğu saptanmıştır.¹²

Yaşlı cinselliği ile ilgili yapılan çalışmalarda, çeşitli sosyodemografik özelliklerin yaşlı erişkinlerin cinsel davranışlarını veya tutumlarını etkilediği görülmektedir. Yaşlı bireylerin cinselliğine yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalarda kadınların, daha ileri yaşta olanların ve daha az eğitilmiş olanların daha muhafazakâr tutumlara sahip olduğu vurgulanmaktadır. Buna paralel olarak diğer çalışmalarda da yaşlı erkeklerin, daha eğitilmiş olan ve kendilerini daha sağlıklı olarak algılayan yaşlı bireylerin cinselliğe yönelik daha kabul edilebilir bir tutum sergilediği saptanmıştır.¹³⁻¹⁵ Sosyodemografik özelliklerin yanı sıra yaşlı erişkinlerin iyi sağlık durumu ve yüksek yaşam beklentisinin de yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarla ilişkili olduğu ve bu özelliklere sahip bireylerin yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu dikkati çekmektedir.¹³ Ayrıca yaşlı bireylerin sağlığının makul düzeyde iyi olması durumunda, cinsel aktivitelerine ileri yaşlara kadar devam etmeyi arzu ettikleri belirtilmektedir.¹⁶ Nitekim toplumda yaşlılık döneminde cinselliğin sağlık üzerinde olumsuz etkileri olacağına yönelik yanlış inanışlar mevcuttur.¹⁴ Dolayısıyla yaşlanma sürecindeki sağlıkla ilgili konular ve psikolojik konular hakkındaki bilgilerin yaşlı cinselliğine yönelik tutumları ve cinsel işlevleri etkileyen faktörlerden olabileceğini fark etmek önemlidir.^{17,18} Inelmen ve ark. da yaptıkları çalışmada, iyi fiziksel ve psikolojik sağlığın ileri yaşta cinselliğe karşı hem daha olumlu tutum ile hem de daha düzenli bir cinsel yaşantı ile ilişkili olduğunu saptamışlardır.¹⁹

Yaşlı cinselliğine yönelik tutumların önemli bir belirleyicisi de cinsel mitlerdir. Bazı popüler mitlerden dolayı yaşlı cinselliğinin göz ardı edildiği düşünülmektedir. Medyanın, yaşlıların aoseksüel olduklarına dair izlenim vermesi bu mitlerden biri olup, cinselliğin gençler için olduğu ve özellikle menopozdan sonra kadın cinselliğinin bittiği düşünceleri diğer yaygın yanlış inanışlardır.^{13,20} Nitekim yaşlılık döneminde cinselliğin sürmediğine veya sürmemesi gerektiğine inanılmaktadır.^{21,22} Ülkemizde cinsel mitlerin incelendiği bir çalışmada da en çok inanılan cinsel mitin "Yaşlıların cinsel ilişkide bulunması uygun değildir." olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsel mitler nedeniyle de yaşlı bireylerin cinsel birleşme için istekli olmadıkları

düşünülmektedir.²³ Ayrıca bu mitler sosyokültürel, dinî ve politik değerler aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.¹³

Sonuç olarak yurtdışında yaşlı cinselliğine yönelik tutumlar ile ilgili yapılan çalışmalar sınırlı sayıda olmasına rağmen ülkemizde bu konunun hem araştırmacılar hem de uzmanlar tarafından ihmal edildiği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, yaşlı erişkinlik döneminde yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarla ilişkili olan faktörleri saptamaktır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ÖRNEKLEM

Çalışmanın örneklemini İzmir ve Ankara'da yaşayan ve yaşları 60-86 (ortalama=68,42, standart sapma=5,72) arasında değişen 127 yaşlı erişkin oluşturmaktadır. Katılımcıların %61,4'ü (n=78) kadın, %38,6'sı (n=49) erkektir. Katılımcıların %74'ü (n=94) evli olduğunu, %3,1'i (n=4) bekâr olduğunu, %22,9'u (n=29) boşanmış ya da dul olduğunu rapor etmiştir. Eğitim düzeyleri incelendiğinde ise katılımcıların %43,2'sinin okuryazar ya da ilkokul mezunu olduğu, %35,5'inin ortaokul ya da lise mezunu olduğu, %21,3'ünün üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler **Tablo 1**'de sunulmuştur.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Kişisel Bilgi Formu

İleri erişkinlerin yaş, cinsiyet gibi sosyodemografik bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından bir form oluşturulmuştur.

Yaşlı Bireyler için Cinsel Tutum Ölçeği

Park ve ark. tarafından yaşlı erişkinlerin cinselliğine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek, Türkçeye Ebeoğlu ve ark. tarafından uyarlanmıştır.^{24,25} On sekiz maddeden oluşan ölçeğin 4 alt faktörü bulunmaktadır: gönüllülük (6 madde), anlamlılık (4 madde), yakınlık (5 madde) ve iletişim (3 madde). Ölçek 5'li Likert tipinde (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar izin verici tutuma işaret etmektedir. Park ve ark. tarafından yürütülen çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tu-

TABLO 1: Katılımcıların sosyodemografik özellikleri (n=127)

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	78	61,4
Erkek	49	38,6
Eğitim seviyesi		
Okuryazar/İlkokul	55	43,2
Ortaokul/Lise	45	35,5
Üniversite ve üstü	27	21,3
Medeni durum		
Evli	94	74
Bekâr	4	3,1
Boşanmış/Dul	29	22,9
Algılanan sosyoekonomik düzey		
Düşük	28	22
Orta	73	57,5
Yüksek	26	20,5
Kronik hastalık		
Var	66	52
Yok	61	48
Yaşanılan şehir		
İzmir	61	48
Ankara	66	52

tarlılık katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur.²⁴ Bu çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise 0,95'tir.

Kısa Form-12 Sağlık Ölçeği

Ware ve ark. tarafından geliştirilen ölçek, Kısa Form-36'nın kısa formudur.²⁶ Ölçek, bireylerin genel sağlık durumunu fiziksel ve mental sağlık açısından değerlendirmektedir. Ölçeğin puanlanmasında Ware ve ark.'nın belirttiği algoritma kullanılmış olup, 3 basamaklı bir yol izlenmiştir.²⁶ İlk olarak eksik veriler incelenmiştir; çünkü eksik veri durumunda ölçeğin puanlaması yapılamamaktadır. İkinci olarak, katılımcıların her bir soruya verdikleri yanıtların fiziksel standardizasyon ve mental standardizasyon değerleri ayrı olarak toplanmıştır. Son olarak ise elde edilen fiziksel standardizasyon toplamına 56,57706, mental standardizasyon puanına 60,75781 eklenerek fiziksel ve mental sağlık puanları oluşturulmuştur. Fiziksel ve mental sağlık puanlarının toplanmasıyla ölçekten genel toplam puan da elde edilebilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireylerin genel sağlık durumlarının iyi olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin

ülkemizde yaygın kullanılan, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu bilinmektedir.^{27,28}

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Psikolojik iyi oluşu ölçmek amacıyla Diener ve ark. tarafından geliştirilen ölçek, Telef tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.^{29,30} Sekiz maddeden oluşan ölçek 7'li Likert tipinde derecelendirme (1=Kesinlikle katılmıyorum, 7=Kesinlikle katılıyorum) ile değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8 iken en yüksek puan 56'dır. Ölçekten elde edilen yüksek puan psikolojik iyi oluşun yüksek olduğuna işaret etmektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,87 olarak bulunmuştur.³⁰ Mevcut çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,90'dır.

Cinsel Mitler Ölçeği

Gölbaşı ve ark. tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin farklı alanlardaki cinsel mitlerini değerlendirmektedir.³¹ Yirmi sekiz maddeden oluşan ölçeğin 8 alt boyutu bulunmaktadır: cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet, yaş ve cinsellik, cinsel davranış, mastürbasyon, cinsel şiddet, cinsel ilişki ve cinsel doyum (memnuniyet). 5'li Likert tipinde (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilen ölçekten elde edilen yüksek puan katılımcıların cinselliğe yönelik yanlış inanışlarının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Gölbaşı ve ark. tarafından yürütülen çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur.³¹ Mevcut çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,92 olduğu saptanmıştır.

İşlem

Araştırmanın etik kurul izni Ufuk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan (tarih: 21 Kasım 2018, no: 2018/50) alınmıştır. Katılımcılara ulaşmak için tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılan yaşlı erişkinlere araştırmanın amacı anlatıldıktan sonra çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair yazılı onamları alınmıştır. Bu çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yürütülmüştür. Ölçek bataryası yaşlı erişkinlere zarf içerisinde teslim edilmiş ve kapalı olarak geri alınmıştır. Veriler,

Ocak 2019-Haziran 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcıların ölçek bataryasını doldurması yaklaşık olarak 35-40 dk sürmüştür.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Veriler, SPSS (Versiyon 22; IBM Corp., Armonk, NY, ABD) kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi yürütülmüştür. Yaşlı cinselliğine yönelik tutumları belirleyen faktörleri saptamak amacıyla 4 adımlı hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. Analizlere başlamadan önce, data seti incelenmiş ve analizler için gerekli varsayımlar test edilmiştir. İlk olarak data setindeki kayıp veriler incelenmiş ve kayıp verilerin rastgele dağıldığı tespit edilmiştir. Kayıp veriler rastgele dağıldığı ve kayıp verilerin oranı %10'dan az olduğu için kayıp veriler ile ortalama atama yöntemi kullanılarak baş edilmiştir. Kayıp verilerin ardından, normallik varsayımı için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerleri +1,96 ile -1,96 arasında olduğu için normallik varsayımı karşılanmıştır.³² Çoklu doğrusallık (multicollinearity) varsayımı için varyans artış faktörü ve tolerans değerleri incelenmiş ve değişkenler arasında çoklu doğrusallık probleminin olmadığı saptanmıştır.

BULGULAR

DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yürütülmüştür. Pearson korelasyon analizi sonuçları, değişkenlerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde, yaşlı cinselliğine yönelik tutum ile diğer değişkenler arasında beklenen yönde ve anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Yaşlı cinselliğine yönelik tutum ile yaş ($r=-0,22$, $p=0,012$) ve cinsel mitler ($r=-0,30$, $p=0,001$) arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaşlı cinselliğine yönelik tutum ile genel sağlık ($r=0,35$, $p<0,001$) ve psikolojik iyi oluş ($r=0,25$, $p=0,004$) arasında ise olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Diğer bir deyişle, yaşlı erişkinlerin yaşları ve cinselliğe yönelik mitleri arttıkça yaşlı cinselliğine yönelik izin verici tutumları azalmaktadır. Ayrıca

TABLO 2: Değişkenler arasındaki ilişkiler ile değişkenlerin ortalama ve SS değerleri.

	1	2	3	4	5
1. Yaşlı cinselliğine yönelik tutum	1				
2. Yaş	-0,22*	1			
3. Genel sağlık	0,35**	-0,33**	1		
4. Psikolojik iyi oluş	0,25**	-0,20*	0,37**	1	
5. Cinsel mitler	-0,30**	0,18*	-0,24**	-0,18*	1
Ortalama	62,32	68,42	84,93	43,70	81,92
SS	15,31	5,72	14,73	9,39	20,27

*p<0,05; **p<0,01; SS: Standart sapma.

yaşlı erişkinlerin genel sağlık durumları ve psikolojik iyi oluşları arttıkça yaşlı cinselliğine yönelik izni ve tutumları artmaktadır.

YAŞLI ERİŞKİMLERİN YAŞLI CİNSELLİĞİNE YÖNELİK TUTUMUNU YORDAYAN DEĞİŞKENLERİN BELİRLENMESİ

Yaşlı erişkinlerin yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarını yordayan değişkenleri incelemek amacıyla 4 aşamalı

malı hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. Sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve yaşanılan şehir) modele ilk aşamada kontrol değişkenleri olarak dâhil edilmiştir. İkinci aşamada genel sağlık ve üçüncü aşamada psikolojik iyi oluş değişkenleri modele dâhil edilmiştir. Cinsel mitler değişkeni ise son aşamada modele eklenmiştir. Hiyerarşik regresyon analizi sonuçları [Tablo 3](#)'te verilmiştir.

TABLO 3: Hiyerarşik regresyon analizi sonuçları.

Değişken	B	SE B	B	t değeri	R ²	ΔR ²
Aşama I					0,23	0,20
Cinsiyet	10,43	2,52	0,33	4,15***		
Yaş	-0,50	0,22	-0,19	-2,25*		
Eğitim düzeyi	1,70	0,76	0,18	2,23*		
Yaşanılan şehir	-3,81	2,49	-0,12	-1,53		
Aşama II					0,25	0,22
Cinsiyet	9,86	2,50	0,32	3,94***		
Yaş	-0,38	0,23	-0,14	-1,68		
Eğitim düzeyi	0,93	0,84	0,10	1,11		
Yaşanılan şehir	-3,07	2,49	-0,10	-1,23		
Genel sağlık	0,20	0,10	0,19	1,99*		
Aşama III					0,27	0,24
Cinsiyet	10,37	2,49	0,33	4,17***		
Yaş	-0,35	0,22	-0,13	-1,55		
Eğitim düzeyi	0,86	0,84	0,09	1,03		
Yaşanılan şehir	-3,02	2,46	-0,10	-1,23		
Genel sağlık	0,14	0,10	0,14	1,40		
Psikolojik iyi oluş	0,27	0,14	0,16	1,96†		
Aşama IV					0,34	0,30
Cinsiyet	12,57	2,46	0,40	5,10***		
Yaş	-0,32	0,22	-0,12	-1,47		
Eğitim düzeyi	0,04	0,83	0,01	0,05		
Yaşanılan şehir	-1,26	2,41	-0,04	-0,52		
Genel sağlık	0,14	0,10	0,13	1,38		
Psikolojik iyi oluş	0,24	0,13	0,15	1,83		
Cinsel mitler	-0,22	0,06	-0,30	-3,46**		

***p<0,001; **p<0,01; *p<0,05; †p<0,06; SE: Standart hata.

Analiz sonucunda, ilk aşamada modele dâhil edilen sosyodemografik değişkenlerin modele genel katkısı anlamlıdır $F(4, 122)=8,90, p<0,001$ ve bu değişkenler varyansın %23'ünü açıklamıştır. İlk aşamada cinsiyet ($\beta=0,33, p<0,001$), yaş ($\beta=-0,19, p=0,026$) ve eğitim düzeyi ($\beta=0,18, p=0,028$) değişkenlerinin yaşlı cinselliğine yönelik tutumları anlamlı bir biçimde yordadığı saptanmıştır. Buna göre erkeklerde ve daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan yaşlı erişkinlerde yaşlı cinselliğine yönelik tutumların daha izin verici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yaşlı erişkinlerin yaşı arttıkça yaşlı cinselliğine yönelik izin verici tutumlarının azaldığı görülmüştür. İkinci aşamada modele dâhil edilen genel sağlık değişkeninin modele genel katkısı anlamlıdır $F(5, 121)=8,09, p<0,001$ ve bu değişken varyansa %2'lik anlamlı bir katkı sağlamıştır. Buna göre genel sağlık değişkeni ($\beta=0,19, p=0,049$) yaşlı cinselliğine yönelik tutumu olumlu yönde yordamıştır. Diğer bir deyişle yaşlı erişkinlerin genel sağlık durumları iyileştikçe yaşlı cinselliğine yönelik izin verici tutumlarının arttığı söylenebilir. Üçüncü aşamada modele eklenen psikolojik iyi oluş değişkeninin de modele genel katkısı anlamlıdır $F(6, 120)=7,54, p<0,001$ ve bu değişken varyansa %2'lik anlamlı bir katkı sağlamıştır. Buna göre psikolojik iyi oluş değişkeni ($\beta=0,16, p=0,053$) yaşlı cinselliğine yönelik tutumu olumlu yönde marginal anlamlı olarak yordamıştır. Diğer bir deyişle yaşlı erişkinlerin psikolojik iyi oluşları arttıkça yaşlı cinselliğine yönelik izin verici tutumlarının arttığı söylenebilir. Son aşamada ise modele dâhil edilen cinsel mitler değişkeninin modele genel katkısı anlamlıdır $F(7, 119)=8,75, p<0,001$ ve bu değişken varyansa %7'lik anlamlı bir katkı sağlamıştır. Son aşamada cinsel mitler değişkeninin modele eklenmesiyle açıklanan toplam varyans artarak %34 olmuştur. Buna göre, cinsel mitler değişkeni ($\beta=-0,30, p=0,001$) yaşlı cinselliğine yönelik tutumu olumsuz yönde yordamıştır. Diğer bir deyişle yaşlı erişkinlerin cinselliğe yönelik mitleri arttıkça yaşlı cinselliğine yönelik izin verici tutumlarının azaldığı, muhafazakâr tutumlarının ise arttığı söylenebilir.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, yaşlı erişkinlerde cinselliğe yönelik tutumları belirleyen ilişkili değişkenleri saptama-

maktır. Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, genel sağlık, psikolojik iyi oluş ve cinsel mitler değişkenlerinin yaşlı erişkinlerde cinselliğe yönelik tutumları yordadığı saptanmıştır.

Bu çalışmada, sosyodemografik özellikler açısından incelendiğinde, kadın olmanın, ileri yaşta olmanın ve düşük eğitim düzeyine sahip olmanın; yaşlı cinselliğine yönelik daha muhafazakâr tutumlar ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular alanyazındaki çalışmalar ile büyük oranda tutarlıdır.^{13,14} Ancak yaşlı cinselliğine yönelik bilgi ve tutumu inceleyen bazı çalışmalardaki yöntemsel farklılıklardan dolayı (kullanılan ölçme araçları, kohort vb.) özellikle cinsiyet açısından tutarlı olmayan sonuçlar da mevcuttur.^{10,33} Erkeklerin cinselliğinin toplumsal olarak daha fazla kabul görmesi, erkeklerin cinselliğe devam etmeleri yönünde daha fazla bilgiye ulaşabilmesi ve aile hekimlerinden cinsel problemleri ile ilgili daha fazla yardım arama davranışlarında bulunmaları mevcut çalışmadan elde edilen erkeklerin daha izin verici tutuma sahip olduğu bulgusu ile ilişkili olabilir.^{14,34} Ayrıca ilerleyen yaş ile birlikte katılımcılar cinselliğin toplumsal olarak kabul edilebilir olmadığı, sağlık problemlerini artıracığı ve dinî açıdan da uygun olmadığı gibi bazı yanlış inanışlara sahip olabilirler. Düşük eğitim düzeyindeki katılımcıların ise doğru bilgi kaynaklarına erişmekte güçlük yaşadığı düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında genel sağlıklarının yetersiz olduğunu düşünen yaşlı erişkinlerin, yaşlılara yönelik cinsel tutumlar konusunda daha muhafazakâr oldukları saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada da bu çalışmanın bulgularını destekler biçimde, kendilerini daha sağlıklı ve yeterli hisseden yaşlıların yaşlılıkta cinsellik konusunda daha izin verici tutumlara sahip olduğu bulunmuştur.¹⁵ Fiziksel ya da duygusal sorunları nedeniyle faaliyetleri kısıtlanmayan ve fiziksel herhangi bir hastalığı bulunmayan yaşlı erişkinlerin cinselliğe aktif olarak devam ettikleri bilindiğinden yaşlı cinselliğine yönelik tutumlarının da daha izin verici olması beklendiktir.³⁵ Ayrıca bu çalışmadan elde edilen bulgular, ülkemizde yaşlılık döneminde cinselliğin sağlık üzerinde olumsuz etkileri olduğuna yönelik yanlış inanışların devam ettiğini destekler niteliktedir.

Bu çalışmada yüksek psikolojik iyi oluşa sahip katılımcıların daha izin verici tutumlara sahip olduğu bulunmuştur. Alanyazınında psikolojik iyi oluş ve yaşlı cinselliğine yönelik tutumları inceleyen çalışmaların sayısı sınırlı olmakla birlikte, nitekim kendilerini saygın ve mutlu hissedenlerin, anlamlı bir hayat sürdüklerini düşünenlerin ve yüksek yaşam kalitesine sahip olanların daha izin verici tutumlara ve daha aktif cinsel yaşama sahip olduğu gösterilmektedir.¹³

Bu çalışmanın önemli bulgularından biri de alanyazınındaki çalışmaların sonuçlarına paralel olarak, cinsel mitler ile yaşlı erişkinlerde cinselliğe yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamasıdır.¹³ Bilindiği üzere, cinsel mitler yanlış ve eksik bilgilerin varlığında ortaya çıkmaktadır. Cinselliğin sadece cinsel ilişki demek olduğu ve cinsel ilişkinin mutlaka orgazm ile sonuçlanması gerektiği gibi yanlış inanışlara sahip kişilerin yaşlılıkta cinsellikle ilgili de bazı mit ve stereotiplere sahip olması ve bu nedenle yaşlılıkta cinselliğin sürmesine ilişkin daha muhafazakâr bir tutuma sahip olması olasıdır. Steinke de çeşitli stereotipler, mitler ve cevaplanmamış bazı sorular nedeniyle, yaşlıların cinsellikten uzaklaşabileceğini belirtmektedir.¹⁰

Bu çalışmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, bu çalışma sadece İzmir ve Ankara'da yaşayan yaşlı erişkinlerle yürütülmüştür. Bu nedenle bulguların genellenebilirliği bu örneklem özellikleri ile sınırlıdır. İkinci olarak çalışmada, uygun örnekleme yöntemi ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Bu nedenle araştırma bulgularının temsil ediciliği sınırlıdır. İleriki araştırmalarda, daha güçlü istatistiksel çıkarımlar yapabilmek adına olasılıklı örnekleme yöntemlerinden birinin tercih edilmesi önerilmektedir. Üçüncü olarak bu çalışmada kesitsel bir desen kullanılarak değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü dikkatli yorumlanmalıdır ve nedensel çıkarımlar yapabilmek için boyamsal çalışmalara ihtiyaç duyulduğu unutulmamalıdır. Dördüncü olarak, çalışmada elde edilen veriler öz bildirim dayalı ölçekler ile toplanmıştır. Son olarak, katılımcıların sayısı düşüktür. Her ne kadar regresyon analizi için gerekli sayıda katılımcıya ulaşılsa da bu çalışmanın daha çeşitli ve büyük örneklem grupları ile cinsiyetler arası farkları da dikkate alarak tekrarlanması önerilmektedir.

Sınırlılıklarına rağmen bu çalışma ülkemizde ilk kez yaşlı erişkinlerin cinselliğine yönelik tutumlarıyla ilişkili değişkenlerin saptanmasına olanak tanımıştır. Ayrıca alanyazınında yaşlı erişkinlerin cinselliğine yönelik tutumlarıyla ilişkili sosyodemografik değişkenleri, fiziksel sağlık durumu ya da cinsel mitleri ayrı ayrı ele alan çalışmalar olmakla birlikte, bu çalışmada bütüncül bir bakış açısı ile bu değişkenler arasındaki ilişkiler kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmadan elde edilen bulgular demografik özelliklerin yanı sıra genel sağlık, psikolojik iyi oluş ve cinsel mitlerin yaşlılara yönelik tutumlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Özellikle cinsel mitler, genel sağlık, psikolojik iyi oluş değişkenlerinin yaşlılara yönelik tutumlarla ilişkili olduğu düşünüldüğünde, başta yaşlı erişkinler ve yaşlı erişkinlerle çalışan profesyoneller (doktorlar, hemşireler, bakım verenler) olmak üzere toplumun her kesimine yönelik yaşlı cinselliğine yönelik eğitimler düzenlenmesi ve bu konudaki bilgi ve farkındalığın artırılması önerilmektedir. Ayrıca geliştirilecek önleme ve müdahale programları ile yaşlılık döneminde de cinselliğin sürdürülmesi amaçlanmalıdır.

Finansal Kaynak

Bu araştırma Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (Proje No: 17EDB011) tarafından desteklenmiştir.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Banu Çengelci Özekes, Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe; **Tasarım:** Banu Çengelci Özekes, Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe; **Denetleme/Danışmanlık:** Banu Çengelci Özekes; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe; **Analiz ve/veya Yorum:** Banu Çengelci Özekes, Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe; **Kaynak Tarayması:** Banu Çengelci Özekes, Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe; **Makalenin Yazımı:** Banu Çengelci Özekes, Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe; **Eleştirel İnceleme:** Banu Çengelci Özekes, Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Banu Çengelci Özekes; **Malzemeler:** Banu Çengelci Özekes, Melisa Ebeoğlu Duman, Rukiye Kızıltepe.

KAYNAKLAR

1. Arslantaş Ertekin B. Yaşlıda cinsel yaşam ve sorunları [Sexuality and its problems in the elderly]. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*. 2009;2(4):81-5. [Link]
2. Hajjar RR, Kamel HK. Sexuality in the nursing home, part 1: attitudes and barriers to sexual expression. *J Am Med Dir Assoc*. 2003;4(3):152-6. [Crossref] [PubMed]
3. Kömürcü N, Aksayan S. Sağlıklı yaşlanmanın bir boyutu, yaşlılıkta cinsellik. *Uluslararası Hemşireler Birliği 1992 Teması Sempozyumu Kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 1992. p.208-13.
4. Özden SY. Yaşlanmanın Psikolojisi ve Psikopatolojisi. 1. Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2018.
5. Santrock JW, ed. Yüksel G, çeviri editörü. Yaşam Boyu Gelişim. 13. Baskı. İstanbul: Nobel Yayın; 2012.
6. Onur B. Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik-Yaşlılık-Ölüm. 8. Baskı. Ankara: İmge Yayınevi; 2008.
7. Kalra G, Subramanyam A, Pinto C. Sexuality: desire, activity and intimacy in the elderly. *Indian J Psychiatry*. 2011;53(4):300-6. [Crossref] [PubMed] [PMC]
8. Lindau ST, Schumm LP, Laumann EO, Levinson W, O'Muirheartaigh CA, Waite LJ. A study of sexuality and health among older adults in the United States. *N Engl J Med*. 2007;357(8):762-74. [Crossref] [PubMed] [PMC]
9. Benbow SM, Jagus CE. Sexuality in older women with mental health problems. *Sex Relation Ther*. 2002;17(3):261-70. [Crossref]
10. Steinke EE. Knowledge and attitudes of older adults about sexuality in ageing: a comparison of two studies. *J Adv Nurs*. 1994;19(3):477-85. [Crossref] [PubMed]
11. Beckman N, Waern M, Gustafson D, Skoog I. Secular trends in self reported sexual activity and satisfaction in Swedish 70 year olds: cross sectional survey of four populations, 1971-2001. *BMJ*. 2008;337(7662):a279. [Crossref] [PubMed] [PMC]
12. Dogan S, Demir B, Eker E, Karim S. Knowledge and attitudes of doctors toward the sexuality of older people in Turkey. *Int Psychogeriatr*. 2008;20(5):1019-27. [Crossref] [PubMed]
13. Azevedo J, Palha A, EstevesBM, Coelho MV. Attitudes of medicine and nursing students towards the sexuality of older people. *Eur Psychiatry* 2009;24(1):887. [Crossref]
14. Lee KJ, Kwon MS, Kim MJ, Moon SM. A study on knowledge and attitudes regarding sexuality of elderly people in Korea. *Taehan Kanho Hakhoe Chi*. 2007;37(2):179-84. [Crossref] [PubMed]
15. Kim GY, Song HY, Park SM. A study of knowledge, attitudes, and importance of sexuality in the aged. *Korean Journal of Women Health Nursing*. 2005;11(4):324-32. [Crossref]
16. Butler RN, Lewis MI. *Love and Sex After 60*. 1st ed. New York: NY: Ballantine; 1993.
17. Meston CM. Aging and sexuality. *West J Med*. 1997;167(4):285-90. [PubMed] [PMC]
18. NeJhaddadgar N, Ziapour A, Abbas J, Mardi A, Zare M. Correlation between general health and sexual function in older women in an Iranian setting. *J Educ Health Promot*. 2020;9:300. [Crossref] [PubMed] [PMC]
19. Inelmen EM, Sergi G, Girardi A, Coin A, Toffanello ED, Cardin F, et al. The importance of sexual health in the elderly: breaking down barriers and taboos. *Aging Clin Exp Res*. 2012;24(3 Suppl):31-4. [PubMed]
20. Gewirtz-Meydan A, Hafford-Letchfield T, Benyamini Y, Phelan A, Jackson J, Ayalon L. Ageism and sexuality. In: Ayalon L, Tesch-Römer C, eds. *Contemporary Perspectives on Ageism. International Perspectives on Aging*. Vol. 19. 1st ed. Cham: Springer; 2018. [Crossref]
21. Hobson KG. The effects of aging on sexuality. *Health Soc Work*. 1984;9(1):25-35. [Crossref] [PubMed]
22. Özen H. Yaşlılık ve cinsel hayat. Kutsal YG, editör. *Geriatrı*. 1. Baskı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi; 2002. p.101-2.
23. Özmen HE. Cinsel mitler ve cinsel işlev bozuklukları [Sexual myths and sexual dysfunctions]. *Psikiyatri Dünyası*. 1999;2(1):49-53. [Link]
24. Park H, Shin S, Cha H. Development and validation of a Sexual Attitude Scale for Elderly Korean People. *J Korean Gerontol Nurs* 2014;16(3):189-200. [Crossref]
25. Ebeoğlu M, Kızıltepe R, Çengelci Özekes NB. Sexual Attitude Scale for elderly people: a reliability and validity study in Turkey. *Türk Geriatri Derg*. 2021;24(3):433-40. [Crossref]
26. Ware J Jr, Kosinski M, Keller SD. A 12-Item Short-Form Health Survey: construction of scales and preliminary tests of reliability and validity. *Med Care*. 1996;34(3):220-33. [Crossref] [PubMed]
27. Ataoğlu S, Ankaralı H, Ankaralı S. Fibromiyalji hastalarının yaşam kalitesini değerlendirmede kullanılan ölçeklerin karşılaştırılması [A comparison of the measuring instruments to assess quality of life in patients with fibromyalgia syndrome]. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*. 2017;22(2):85-94. [Crossref]
28. Sönmez Y, Uçku R, Kıtay Ş, Korkut H, Sürücü S, Sezer M, et al. İzmir'de bir sağlık ocağı bölgesinde yaşayan 75 yaş ve üzeri bireylerde yaşam kalitesi ve etkileyen etmenler [Quality of life and the factors affecting it among people aged 75 years and over living in a health center region in Izmir]. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2007;21(3):145-53. [Link]
29. Diener E, Wirtz D, Tov W, Kim-Prieto C, Choi DW, Oishi S, et al. New well-being measures: short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*. 2010;97(2):143-56. [Crossref]
30. Telef BB. Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması [The adaptation of psychological well-being into Turkish: a validity and reliability study]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2013;28(3):374-84. [Link]
31. Gölbaşı Z, Evçili F, Eroğlu K, Bircan H. Sexual myths scale (SMS): development, validity and reliability in Turkey. *Sex Disabil*. 2016;34(1):75-87. [Crossref]
32. Field A. *Discovering Statistics Using SPSS*. 3rd ed. London: Sage Publications; 2009.
33. Kızıltepe R, Ebeoğlu M, Çengelci Özekes B. Knowledge and attitudes toward elderly sexuality: a comparison of young and older adults. *Türk Geriatri Derg*. 2022;25(1):79-87. [Crossref]
34. Levkovich I, Gewirtz-Meydan A, Karkabi K, Ayalon L. Views of family physicians on heterosexual sexual function in older adults. *BMC Fam Pract*. 2018;19(1):86. [Crossref] [PubMed] [PMC]
35. Laumann EO, Nicolosi A, Glasser DB, Paik A, Gingell C, Moreira E, et al; GSSAB Investigators' Group. Sexual problems among women and men aged 40-80 y: prevalence and correlates identified in the Global Study of Sexual Attitudes and Behaviors. *Int J Impot Res*. 2005;17(1):39-57. [Crossref] [PubMed]